

ЗАСТОСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ УЧНІВ НА УРОКАХ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ

У статті наведено огляд інноваційних технологій, розглядаються особливості використання інноваційних технологій на уроках трудового навчання, їх вплив на формування творчих здібностей учнів. У наш час навчальний процес повинен бути орієнтований на особистість учня і враховувати його індивідуальні особливості та здібності. Використання новітніх технологій у сучасному суспільстві стає необхідним практично в будь-якій сфері діяльності, а особливо в освітній галузі. У зв'язку з цим назріла гостра необхідність в створенні нових умов навчання, використання сучасних методів і прийомів навчання. Охарактеризовано шляхи застосування інноваційних технологій у процесі формування творчих здібностей на уроках трудового навчання.

Ключові слова: *інноваційні технології, творчі здібності, інформаційно-комунікаційні технології, проектні технології, інтерактивні технології, ігрові технології.*

Постановка проблеми. В умовах входження України в Європейський освітній простір актуалізувалися проблеми перебудови нашого суспільства, що нерозривно пов'язані з вирішенням завдань формування творчої особистості підростаючої молоді. Творча особистість є рушійною силою, що призводить до змін, які руйнують соціальні стереотипи минулого, тим самим забезпечуючи подальший розвиток суспільства. Як, слушно зазначає польський дослідник Анджей Горальський, творчість – це основний засіб до тривалого самовиразу, до ефективної самореалізації, до успішного самозбереження.

Оскільки, як зазначають провідні вітчизняні вчені (Г. Костюк, О. Леонтьєв, В. Моляко, Я. Пономарьов та ін.), особистість найінтенсивніше формується у період шкільного віку, то саме школа покликана відіграти провідну роль у творчому розвитку школярів. Проте, в сучасній педагогіці загальної освіти існують певні прогалини щодо творчого розвитку учнів. Вони зумовлені репродуктивно-виконавчими видами робіт, практикою залучення до творчої діяльності здебільшого обдарованих дітей. Внаслідок цього переважна більшість школярів перебуває поза цією своєрідною і важливою сферою виховного впливу. Не зважаючи на те, що над вивченням проблеми розвитку творчої особистості молоді працювало багато визначних мислителів та науковців, актуальна вона і в наш час. Тому одними з головних завдань, що стоять перед сучасною шкільною освітою, є розвиток творчих здібностей школярів, формування в них досвіду самостійної творчої діяльності. Важливу роль при цьому відіграє одержання та накопичення учнем власного досвіду творчої діяльності.

Навчальний процес сьогодні повинен бути орієнтований на особистість учня і враховувати його індивідуальні особливості та здібності. У зв'язку з цим виникає гостра необхідність в адаптації вчителів до нових умов роботи. Використання новітніх технологій у сучасному суспільстві стає необхідним практично в будь-якій сфері діяльності людини. Оволодіння різними навичками в межах цих технологій ще за шкільною партою багато в чому визначає успішність майбутньої професійної підготовки нинішніх учнів. Воно буде набагато ефективнішим, якщо відбувається на уроках з різних предметів, зокрема на уроках трудового навчання. Це сприятиме розвитку вмінь і навичок застосовувати набуті на уроках знання на практиці та в реальному житті. Використання інноваційних технологій слугує засобом створення позитивного ставлення до навчання, підтримання інтересу на уроках. Однак цей підхід висуває нові вимоги до підготовки вчителя, ставить перед ним нові проблеми, змушує освоювати нову техніку й створювати нові методики викладання, засновані на використанні сучасних інформаційних технологій.

Мета статті полягає у розкритті особливостей формування творчих здібностей учнів на уроках трудового навчання при застосуванні інноваційних технологій навчання.

Виклад основного матеріалу. Процес формування освіти в Україні передбачає застосування нових форм в межах традиційної системи. Адже сьогодні учень має навчатися самостійно, а вчитель – надавати йому матеріали для навчання, керувати навчальним процесом. Головним питанням сьогодення є опанування учнями вмінь та навичок саморозвитку особистості, що значною мірою досягається шляхом впровадження інноваційних технологій.

Слово "інновація" має латинське походження і в перекладі означає оновлення, зміну, введення нового. Інноваційна освітня технологія означає сукупність форм, методів і засобів навчання, виховання та управління, об'єднаних єдиною метою, що покращує мотивацію учнів до навчального процесу. Ще К. Ушинський писав: "... навчання без всякого інтересу і взятє тільки силою примушення ... вбиває в

учневі тягу до навчання, без якого він далеко не піде". Таким чином, інноваційні педагогічні технології як процес – це цілеспрямоване, систематичне й послідовне впровадження в практику оригінальних, новаторських способів, прийомів педагогічних дій і засобів, що охоплюють цілісний навчальний процес від визначення його мети до очікуваних результатів.

Поняття "технологія" – походить із двох грецьких слів мистецтво, майстерність і слово, навчання. Таким чином, технологію можна визначити як усвідомлене практичне мистецтво, усвідомлена майстерність.

Інноваційні технології – це цілеспрямований системний набір прийомів, засобів організації навчальної діяльності, що охоплює весь процес навчання від визначення мети до одержання результатів [5].

Головною метою трудового навчання є формування технологічно освіченої особистості, підготовленої до самостійного життя й активної перетворювальної діяльності в умовах сучасного високотехнологічного, інформаційного суспільства для реалізації творчого потенціалу учнів. Тому ідея "інноваційної технології" полягає у виробленні певної сукупності технологій навчання, що сприяють розвитку творчих здібностей, інтересів, умінь і навичок та інших інтелектуальних чинників у сучасних школярів.

Інноваційними технологіями в трудовому навчанні є сучасні інформаційно-комунікаційні технології. У трудовому навчанні комп'ютерні системи використовуються як інформаційні, демонстраційні, тренувальні, контрольні засоби. До сучасних інформаційно-комунікаційних технологій навчання відносяться Інтернет-технології, мультимедійні програмні засоби, офісне та спеціалізоване програмне забезпечення, електронні посібники та підручники, системи дистанційного навчання (системи комп'ютерного супроводу навчання) [2, с. 100].

Інтернет – це джерело інформації, корисної з точки зору навчальної діяльності, її аналізу та оцінювання. Інформаційні ресурси Інтернет можна використовувати за наступними напрямками:

1. Самоосвіта, тобто вивчення досвіду колег в інших містах України й інших країн.
2. Підготовка конспектів і дидактичних матеріалів. Підготовка атестаційних матеріалів.
3. Позакласна робота учнів при підготовці рефератів, доповідей, повідомлень, індивідуальних творчих завданнях.

4. Використання безпосередньо на уроках при самостійній роботі з документами, що вивчаються, довідковими матеріалами, навчальними інтерактивними моделями тощо.

5. Тестування знань учнів з певних розділів курсу.

У будь-якому варіанті доступ в Інтернет для вчителя підвищує і рівень підготовки самого вчителя, і рівень проведення занять, і якість знань учнів. При цьому інтерес більшості учнів до комп'ютера й Інтернету підвищує мотивацію навчання.

Мультимедійні програмні засоби дозволяють учителю поєднувати текстову, графічну, анімаційну, відео- і звукову інформацію. Одночасне використання кількох каналів сприйняття навчальної інформації дозволяє підвищити рівень засвоєння навчального матеріалу. Мультимедійні програмні засоби можна використовувати для імітації складних реальних процесів, ситуацій, демонструвати фрагменти передач, фільмів, віртуальних екскурсій.

Офісні програмні продукти: текстові та графічні редактори, програми підготовки презентацій, електронні таблиці (тобто те, що входить в пакет програм комп'ютера). Створення та використання комп'ютерних презентацій у навчальному процесі відкриває широкі можливості для реалізації дидактичного принципу наочності, дозволяє представити пізнавальну інформацію у зручній легкозасвоєній формі, скоротити час на ознайомлення з теоретичними положеннями теми, що вивчається, вивільнивши при цьому час на інші види навчальної роботи (закріплення матеріалу, обговорення, самоперевірку, практичну діяльність та ін.).

Електронні підручники та посібники, системи дистанційного навчання є корисними для організації дистанційної форми навчання та електронної методичної підтримки навчання у класі. Використання мультимедійних технологій у навчанні дає змогу здійснити справжній технологічний прорив в організації і практичній реалізації навчального процесу.

Значно полегшують роботу і, що досить суттєво, дозволяють виявити реальний рівень знань учнів тестові програми. Кожен учень може самостійно перевірити свої знання та звернути увагу на недостатньо засвоєний матеріал.

Особливе місце серед інноваційних технологій займає проектна технологія. Проектно-технологічна діяльність інтегрує всі види сучасної діяльності людини: від появи творчого задуму до реалізації готового продукту. Її використання сприяє вирішенню проблеми диференціації, індивідуалізації навчання, роботи з обдарованими дітьми.

Слово "проект" у перекладі з латинської мови означає "кинутий вперед – план, задум тощо".

Творчий проект – це самостійна (під контролем і з допомогою вчителя) творча робота учня від задуму до практичного втілення в життя.

Метод проектів – це спосіб досягнення дидактичної мети через детальну розробку проблеми (технологію), яка повинна завершитися цілком реальним, практичним результатом, оформленим тим чи іншим способом [2, с. 132].

Зміст проектно-технологічної діяльності учнів має складатися з таких етапів: організаційно-підготовчий, конструкторський, технологічний, заключний [1, с. 12].

На організаційно-підготовчому етапі учні мають вибрати і поставити перед собою проблему, усвідомити значення майбутнього виробу. Конструкторський етап передбачає виконання ескізу, розробку конструкторсько-технологічної документації, добір матеріалів, вибір інструментів та обладнання, вибір технології обробки деталей виробу. На технологічному етапі учні виконують заплановані операції, здійснюють самоконтроль та оцінку якості виробу. Завершальний етап включає в себе економічне та екологічне обґрунтування, міні-маркетингові дослідження, у яких визначають доцільність виготовлення проекту з точки зору економії матеріалів та енергоресурсів для його виготовлення.

Під час проектно-технологічної діяльності учні самостійно обирають теми та здійснюють роботу з інформаційними джерелами, проектують виріб, виготовляють його, обґрунтовують практичне використання задуманого виробу, оформляють результати роботи у вигляді доповідей, макетів, мультимедійних презентацій.

Інтерактивні технології (дебати, диспути, мозковий штурм, колективне та групове проектування). Інтерактивне навчання – це насамперед діалогове навчання, в ході якого здійснюється взаємодія вчителя і учня [3, с. 4]. Інтерактив включає домінування як одного виступаючого, так і однієї думки над іншими. За інтерактивного трудового навчання навчально-трудова процес організовується таким чином, що практично всі учні задіяні у навчальній і трудовій діяльності, мають можливість діяти залежно від наявних знань.

Суть інтерактивних технологій полягає в тому, що навчання відбувається шляхом взаємодії всіх, хто навчається. Це співнавчання (колективне, кооперативне, навчання у співпраці), в якому і вчитель, і учень є суб'єктами навчання [4, с. 7]. Вчитель виступає в ролі організатора процесу навчання, лідера групи учнів. Інтерактивні технології найбільше відповідають особистісно зорієнтованому підходу до навчання. У процесі застосування інтерактивних технологій, як правило, моделюються реальні життєві ситуації, пропонуються проблеми для спільного вирішення, застосовуються рольові ігри. Тому інтерактивні технології найбільше сприяють формуванню в учнів умінь і навичок, виробленню особистих цінностей, створюють атмосферу співробітництва, творчої взаємодії в навчанні.

Особливістю інтерактивних методик є те, що вони є найбільш природними, створюють сприятливі умови для формування вмінь і навичок, дають можливість виявити свої інтелектуальні якості, дають змогу впливати не тільки на свідомість людини, а й на її почуття, емоції, вольові якості. Найбільш відомі форми інтерактивних методів – "велике коло", "акваріум", "займи позицію", "мозковий штурм", "вертушка", "дебати", "мікрофон", "брейн-ринг", "аукціон", "реклама", "конференція", рольові імітаційні ігри, робота в парах та групах з подальшою презентацією та захистом проектів [3, с. 5].

На уроках трудового навчання широко використовуються такі інтерактивні методи навчання як: мозковий штурм, рішення ситуаційних задач, мікрофон, спільний проект та інші. Інтерактивне навчання дозволяє вирішувати одночасно декілька завдань: розвиває комунікативні уміння і навички; допомагає встановленню емоційних контактів між учнями; забезпечує виховне завдання, оскільки привчає працювати в команді та прислухатися до думки своїх товаришів; знімає нервову навантаження школярів; дає можливість міняти форми їх діяльності; переключає увагу на вузлові питання теми занять.

Технології розвитку творчих здібностей включають проблемно-розвивальне навчання: уроки розвитку пам'яті, мислення, уваги, уяви, емоцій, вольових і психомоторних якостей; технологія колективних творчих справ, навчання через дослідження тощо. Дуже цікаво проходять фестивалі дитячої творчості з демонстрацією учнівських робіт, виставки-подіуми, уроки-конкурси, конкурси "Міс господарочка", "Юний модельєр", виконання творчих завдань та інші.

Ігрові технології є однією з унікальних форм навчання, яка дозволяє зробити цікавим і захоплюючим не лише роботу учнів на творчо-пошуковому рівні, але і буденні кроки по вивченню різноманітних технологій.

На уроках трудового навчання організація таких ігор допомагає моделювати творчий процес, створює сприятливі умови для розвитку творчих здібностей учнів, інтересу до самостійних досліджень. Під час гри дитина вчиться аналізувати свої дії, самостійно приймати рішення, займатися творчістю, оцінювати свою поведінку. Часто гра вимагає колективного виконання завдань, що забезпечує психологічний комфорт її учасників, прискорює процес творчого пошуку та реалізації ідей. Творча атмосфера є ознакою будь-якої гри. Тому навчально-пізнавальна діяльність учнів на уроках з організацією ігор перетворюється на творчу навчальну діяльність, за якої діти знаходять альтернативні варіанти вирішення тих чи інших завдань, обґрунтовують прийняті рішення, висловлюють власну думку.

На уроках трудового навчання можна використовувати такі ігри як "Конструктор" та "Збери сім'ю". Гра конструктор передбачає те, що учні отримують конверт з різними деталями виробу. Завданням є розробка конструкції виробу, намагаючись гармонійно поєднати деталі одну з одною, виріб повинен бути естетичним, зручним у користуванні. Таку гру доцільно використовувати у 5-6 класах при вивченні теми "Моделювання та конструювання одягу". Суть гри "Збери сім'ю" полягає в тому що зі списку слів треба вибрати слова, які утворюють групи за будь якими ознаками (обладнання для волого-теплової обробки, терміни ручних, машинних, прасувальних робіт, шви). Цю гру можна використовувати для учнів 5-9 класів. Група слів з однієї теми буде поступово збільшуватися з року в рік [3, с. 17].

Ігрові технології виконують важливі функції у процесі трудової підготовки молодших школярів: підвищують інтерес до процесу трудового навчання; сприяють успішному формуванню трудових умінь і навичок; розвивають творчі здібності учнів; дають можливість застосовувати отримані знання на практиці; активізують учнів та викликають у них бажання дізнатися якомога більше про професії, інструменти, матеріали, сучасну техніку; допомагають якісно виконати трудове завдання; сприяють кращому розумінню матеріалу та ефективному засвоєнню розділів програми.

Висновки. Підсумовуючи все сказане, можна зробити висновок, що застосування інноваційних педагогічних технологій у навчанні – одна з найбільш важливих і стійких тенденцій розвитку світового освітнього процесу. Ці технології дозволяють зробити навчальний процес інтенсивнішим, підвищити якість сприйняття та розуміння навчального матеріалу.

Інтерактивні технології сприяють підвищенню інтересу до уроків трудового навчання, розкривають широкі перспективи активізації технічного мислення і творчого розвитку учнів, виховують потребу до самовдосконалення в науковому пошуку розв'язання поставлених перед ними завдань та забезпечують високий рівень знань.

Використані джерела

1. Бербец В.В., Дубова Н.В., Коберник О.М. та ін. Методика організації проектно-технологічної діяльності учнів на уроках обслуговуючої праці. Навч. метод. посібник/ За заг. ред. О.М.Коберника. Київ, 2003. 92 с.
2. Буйницька О.П. Інформаційні технології та технічні засоби навчання. Навч. посіб. Київ, 2012. 240 с.
3. Інтерактивні технології на уроках трудового навчання. Методично-практичний посібник. Полтава, 2007. 120 с.
4. Пометун О.І., Пироженко Л.В. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: наук.-метод. посіб. /За ред. О.І. Пометун. Київ, 2004. 192 с.
5. Туркот Т.І. Педагогіка вищої школи: навч. посібник. Київ, 2011. 628 с.

Borovska H., Mazurenko S.

USAGE OF INNOVATIVE TECHNOLOGIES FOR DEVELOPMENT OF PUPILS CREATIVE ABILITIES AT THE LESSONS OF LABOUR TRAINING

The article gives an overview of innovative technologies, features of the use of innovative technologies at the lessons of Labor Training, their influence on the formation of creative abilities of students. The article reveals the importance of applying innovative technologies at the lessons of Labor Training. In our time, the learning process must be oriented towards the student's personality and take into account his individual peculiarities and abilities. The use of the latest technologies in modern society becomes necessary in practically any field of activity, and especially in the educational sphere. In connection with this, there is an urgent need to create new learning conditions, use of modern methods and methods of training.

The main task of education today is the mastery of students' self-development skills, which is largely achieved through the use of innovative technologies. Innovative educational technology means a set of forms, methods and means of teaching, education and management that improves the motivation of students to the learning process.

The main innovative technologies in Labor Training are: information and communication technologies (Internet, multimedia software, electronic textbooks and manuals); design technologies; interactive technologies; game technologies.

The use of innovative technologies at the lessons of Labor Training can increase the level of conducting lessons, improve the quality of knowledge of students. The use of multimedia facilities opens up opportunities for the implementation of the didactic principle of visibility, allows for the presentation of cognitive information in an easily digestible form and shortens the time for familiarization with theoretical information on the topic. It is important that, using the elements of interactive learning at the lessons of Labor Training, students learn to be democratic, think critically, collaborate, make decisions, communicate with others. Gaming technologies teach how to analyze their actions, make decisions independently, and evaluate their behavior.

Key words: *innovative technologies, creative abilities, information and communication technologies, project technologies, interactive technologies, game technologies.*

Стаття надійшла до редакції 16.03.2018 р.